

De kracht van middenmacht

Van Remco Breuker verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

De wereld volgens Noord-Korea

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Remco Breuker & Casper Wits

De kracht van middenmacht

Het belang van Zuid-Korea,
Taiwan en Japan voor onze
democratische toekomst

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 7487 6

ISBN 978 90 263 7488 3 (e-book)

© 2026 Remco Breuker en Casper Wits

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan

Omslagontwerp Studio Rubio

Foto auteur © Dirk-Jan van Dijk

Ambo|Anthos *uitgevers* vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

Voorwoord 7

Inleiding 9

1 Zuid-Korea 31

2 Japan 73

3 Taiwan 109

4 Breuklijn Oost-Azië 153

Aanbevelingen 187

Bibliografie 192

Voorwoord

We hebben met dit boek een interventie willen doen in het geopolitieke denken en handelen ten aanzien van Oost-Azië in Nederland. We zijn van mening dat de wijze waarop we als samenleving naar de landen in Oost-Azië kijken veel te wensen overlaat en dat onze eigen onkunde en vooroordelen Nederland (en in het verlengde daarvan de EU) serieus schaden. Dat zal gezien de geopolitieke stormen die zich overal lijken samen te trekken alleen maar erger worden de komende tijd. De wereld verandert razendsnel; en de tijd waarin het westen dominant was, en we de niet-westerse wereld grotendeels konden negeren, is voorbij. Die urgentie werd duidelijk wel gevoeld bij onze uitgever Ambo|Anthos. We kwamen eigenlijk te laat met dit idee om het boek nog deze zomer uit te laten komen, maar de publicatie werd in recordtijd mogelijk gemaakt. Nederland staat voor een aantal zeer urgente keuzes als het de eigen vrede, welvaart en stabiliteit wil veiligstellen, waar mogelijk. Vandaar dit boek op dit moment.

Onze argumenten zijn gebaseerd op onze eigen vakkennis (de talen Koreaans, Chinees en Japans, de lokale ervaring, de

wetenschappelijke benadering en literatuur), ervaringen en inzichten als wetenschappers die zich veelvuldig met het publieke debat bemoeien als het gaat om de Korea's, China, Japan en Taiwan. We gaan af en toe kort door de bocht in dit boek; dit is dan ook geen wetenschappelijke publicatie, maar eerder een onderbouwd opiniestuk in boekformaat.

Dank is verschuldigd aan Universiteit Leiden en Haagsch Instituut GeopolitiekNu; aan Sense Hofstede, Anoma van der Veere en Jan Venema voor het lezen van de eerste versie van dit boek; aan onze collega's (binnen de wetenschap, maar ook bij de overheid) voor de vele discussies; aan de media die ons keer op keer gelegenheid gaven om te duiden en te opiniëren als het ging om de Oost-Aziatische geopolitiek en Nederlands positie daarin. En dank aan onze uitgever (Laurens Ubbink, Victoria van der Werff, Anouk Reeskamp en collega's) voor het prettige en razendsnelle samenwerken.

Nog één opmerking vooraf: in dit boek houden we de Oost-Aziatische wijze van het weergeven van personennaamen aan: eerst de familienaam, dan de persoonlijke naam.

Inleiding

‘Wat vandaag Oekraïne is, kan morgen Oost-Azië zijn,’ dat was de reactie van de Japanse premier Fumio Kishida na het begin van de volledige Russische invasie van Oekraïne in februari 2022. De ontrafeling van de naoorlogse internationale orde zorgt over de hele wereld voor een groeiend aantal conflicten, die ook steeds meer met elkaar verweven lijken te raken. Zo zien de democratische landen in Oost-Azië – Zuid-Korea, Japan en Taiwan – de oorlog in Europa als een mogelijke voorbode van oorlog in de eigen regio. Andersom zal wat in Azië gebeurt, en dan vooral hoe de toenemende macht van China zich gaat manifesteren, in grote mate onze toekomst in Europa bepalen. Hoewel er langzamerhand in het Nederlandse publieke debat steeds meer aandacht is voor China, is er veel minder aandacht voor de geopolitieke positie van Zuid-Korea, Japan en Taiwan. Terwijl dit onze belangrijkste democratische bondgenoten zijn in deze cruciale regio, en juist deze landen China het beste begrijpen.

Dit boek gaat daarom over de geopolitieke positionering van deze drie landen, en het belang daarvan voor ons in Eu-

ropa. Hierbij besteden we uitgebreid aandacht aan de politieke en historische achtergronden die volgens ons nodig zijn om deze positionering goed te begrijpen. Ook zullen we ingaan op het gevaar van onze huidige geopolitieke ongeletterdheid, en de noodzaak meer aandacht te besteden aan niet-westerse perspectieven in ons buitenlandbeleid.

We maken op dit moment geen tijdperk van verandering mee, maar een verandering van tijdperk, zo zei Paus Franciscus al. Grootmachten zoals China, Rusland en de vs jagen deze verandering aan, en laten zich steeds minder gelegen liggen aan de regels en verdragen die, hoe imperfect ook, ten grondslag lagen aan de naoorlogse orde. Nederland, en Europa als geheel, moet daarom dringend op zoek naar nieuwe samenwerkingsverbanden, waarbij andere ‘middenmachten’ met gedeelde waarden en belangen, het meest logische alternatief zijn.

Middenmachten

In zijn speech in Davos op 20 januari 2026 sprak de Canadese premier Mark Carney over de noodzaak van zogenaamde ‘middenmachten’ om samen te werken in een snel veranderende wereld waarin grootmachten ons steeds meer hun wil willen opleggen. Als middenmachten, zoals Canada en de EU, dit niet doen, is het onmogelijk nog mee te doen aan het vormgeven van dit nieuwe tijdperk, en ‘als we niet aan tafel zitten, staan we op het menu’. Terecht zei Carney dat het gevaar van grootmachten zoals de vs en China schuilt in het feit dat zij ons door middel van economische verwevenheid

onder druk proberen te zetten, en ook langzamerhand de regels en afspraken die het fundament vormen van de internationale orde beginnen te ondermijnen. De reden waarom juist de premier van Canada deze historische speech gaf was voor iedereen duidelijk: de enorme druk die het land ervaart van een losgeslagen vs onder Donald Trump, die zelfs heeft gedreigd Canada in te lijven. Carney zei dan ook dat Canada een van de eerste landen was die deze wake-upcall hebben gehoord, en is begonnen met een fundamentele herbezinning van zijn strategische positie. Als we het Nederlandse politieke landschap bekijken, waar tijdens de laatste paar verkiezingen het buitenland eigenlijk nauwelijks leek te bestaan (tenzij in verband met onze nationale obsessie: migratie), kunnen we nog veel leren van de houding van Canada.

De Canadezen waren echter niet de eersten onder de middenmachten die deze wake-upcall hebben gehoord. Volgens ons zijn dat namelijk de drie landen die het onderwerp zijn van dit boek, Zuid-Korea, Japan en Taiwan, die al veel verder zijn met een soortgelijke geopolitieke heroriëntatie. In Oost-Azië staan deze drie democratische middenmachten tegenover een as van autoritaire staten, namelijk China, Rusland en Noord-Korea, en hebben ze alle drie een uniek en effectief antwoord gevonden op deze uitdaging. Vooral de opkomst van China, die steeds meer druk legt op de internationale orde, een orde die lange tijd als fundament heeft gediend voor de vrijheden van deze drie landen, heeft al veel eerder geleid tot deze wake-upcall.

Nu wij in Nederland en Europa ook acuut te maken krijgen met dreiging van autoritaire expansionistische staten, is het volgens ons dringend nodig kennis te nemen van de erva-

ring en knowhow van deze landen; allereerst om hier zelf van te leren, maar ook als basis voor intensievere samenwerking als het gaat om het waarborgen van onze democratie, vrijheid en welvaart. Bovendien delen we met deze middenmachten de uitdaging van een ontrafelende internationale orde; en van een vs die als (voormalige?) bondgenoot deze ontrafeling alleen maar lijken te willen versnellen.

Mark Carneys middenmachten-speech maakte indruk vanwege de scherpe diagnose over de ontwikkelingen die nu gaande zijn. De toespraak bevatte minder visie over het 'hoe' van samenwerking tussen middenmachten, en van het omgaan met autoritaire grootmachten. Zo lijkt Carney zelf, evenals meerdere Europese leiders zoals de Britse premier Keir Starmer en de Duitse bondskanselier Friedrich Merz, geneigd om de banden met China aan te halen als reactie op de verslechterde relatie met de vs. Ondanks de vele discussies over hoe Europa 'de-risking' moet nastreven in de relatie met China, blijft onze afhankelijkheid op het moment ook alleen maar groeien, met een constant oplopend handelstekort. Dit terwijl China steeds meer laat zien dat het bereid is deze economische verwevenheid in te zetten als wapen om landen mee onder druk te kunnen zetten. Het gevaar bestaat dan ook dat we afhankelijkheid van de ene hegemon, de vs, inruilen voor afhankelijkheid van een andere, namelijk China. Dit maakt het kennismaken van de China-strategieën van andere landen zo urgent. En daarvoor zijn Zuid-Korea, Japan en Taiwan de beste kandidaten omdat deze landen dus al veel langer, en serieuzer, bezig zijn met de vraag hoe om te gaan met deze uitdaging.

Externe dreiging en binnenlandse strijd voor democratie

De geopolitieke visie van de drie democratische landen in Oost-Azië is voor een groot deel ook bepaald door ervaringen met binnenlands autocratisch bestuur. Japan was vanaf de late negentiende eeuw tot 1945 natuurlijk een imperialistische macht, en vooral vanaf de jaren dertig stortte het militaire bewind zich in meerdere desastreuze conflicten die eindigden met de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki. Na 1945 heeft Japan zich echter geleidelijk ontwikkeld tot democratie, die nu steeds meer een geopolitieke leiderschapsrol in de regio op zich neemt, en daarin tegenwicht biedt aan een expansionistisch China. Inmiddels is Japan waarschijnlijk onze belangrijkste democratische bondgenoot in Azië, en het is voor ons dan ook van belang om de Japanse geopolitieke visie en strategie beter te begrijpen. Taiwan (1895-1945) en Korea (1910-1945) waren decennialang koloniën van Japan, een trauma dat nog steeds doorwerkt in de internationale betrekkingen van de regio.

Wat in Europa misschien minder bekend is, is dat na 1945 tot eind jaren tachtig zowel Taiwan als Zuid-Korea ook heeft geleden onder een zeer repressief autoritair binnenlands bewind. Hieraan is in beide landen een einde gekomen dankzij *grassroots* democratische volksopstanden die tot de dag van vandaag het politieke leven beïnvloeden. Het verhaal van de ontwakende democratie in deze twee landen is van belang omdat beide vanaf de jaren negentig hun democratie hebben ontwikkeld onder grote druk van buitenaf; Taiwan onder druk van een mogelijke Chinese invasie, en Zuid-Korea met

het gevaar van een nucleair bewapend Noord-Korea aan de grens. Nu ook Europa te maken krijgt met externe en interne druk op onze democratieën is het verhaal van deze twee landen relevanter dan ooit.

Zoals gezegd zal wat er gebeurt in Oost-Azië in toenemende mate ook onze toekomst bepalen, maar ondanks groeiende aandacht voor geopolitiek in de regio blijft het perspectief van deze drie landen dus te vaak onderbelicht, of worden zoals Taiwan slechts besproken als mogelijke toekomstige brandhaard. Het is logisch dat er veel aandacht uitgaat naar China, dat als grootmacht steeds meer invloed lijkt te krijgen op ons leven in Europa. Ook in Nederland zijn belangrijke en welkome stappen gezet om Chinakennis te organiseren en te verbreden, binnen en buiten de overheid. Toch beschouwen we het als een probleem dat deze Chinakennis vaak benaderd lijkt te worden alsof het land zich in een vacuüm bevindt; waarbij andere Aziatische landen slechts pionnen lijken te zijn in een competitie tussen China en het Westen. Er is dan ook nog steeds een structureel tekort in onze maatschappij aan institutionele en algemene kennis over regio's buiten Europa en Noord-Amerika. Ten eerste geldt dit voor de buurlanden van China, die zoals gezegd juist vaak vanuit hun eigen unieke positie een schat aan kennis hebben opgebouwd over hoe om te gaan met China (en de vs), waar wij ons voordeel mee kunnen doen. Ten tweede geldt dit voor veel landen in het Mondiale Zuiden (Afrika, Latijns-Amerika, Azië) die het fundament vormen van China's mondiale strategie, maar absoluut niet gezien kunnen worden als slechts een speelbal tussen grootmachten.

Dit boek zal gaan over het eerste, dat wil zeggen het belang

van middenmachten zoals Zuid-Korea, Japan en Taiwan voor onze democratische toekomst, maar wordt hopelijk gevolgd door soortgelijke interventies gericht op andere landen. Wat we willen laten zien is dat terwijl ons bewustzijn over China misschien heel langzaam begint te groeien, er nog steeds veel te weinig structurele aandacht is voor de mondiale verschuivingen die gaande zijn, en die bredere kennis van regio's buiten het Westen, en in dit geval Oost-Azië, onontbeerlijk maken.

Geopolitieke ongeletterdheid

Stellen dat de opkomst van China grote invloed gaat hebben op onze toekomst is inmiddels bijna een cliché geworden. Evenals het feit dat we leven in een tijd van grote geopolitieke veranderingen; dat het Westen steeds minder dominant lijkt te worden in de wereldpolitiek en we daarom niet alleen China, maar ook andere niet-westerse landen, veel serieuzer moeten nemen. Maar ondanks dat hier inmiddels in onze media en politiek veel over gesproken wordt, lijkt het niet door te dringen dat we onszelf helemaal niet aan deze nieuwe werkelijkheid aanpassen. Een van onze grootste problemen is dat we hardnekkig blijven vasthouden aan een zeer westers wereldbeeld, gericht op Europa en de vs; zelfs als het ogenschijnlijk over andere delen van de wereld gaat. In Nederland, nog meer dan in andere Europese landen, is vooral de zogenaamde 'trans-Atlantische reflex' alom aanwezig: zo zijn in onze talkshows de (vaak zelfbenoemde) 'Amerikakenners' niet aan te slepen, waardoor de geopolitieke werke-

lijkheid vaak door de lens van Amerika wordt bekeken en besproken.

Het geopolitieke debat in Nederland, of wat daarvoor doorgaat, blijft zich daarom grotendeels in een kennisvacuum afspreken, niet alleen ten opzichte van Oost-Azië maar ook ten opzichte van de hele wereld buiten Noord-Amerika en Europa; een structureel probleem dat de meeste mensen niet eens lijkt op te vallen. Of het nou op het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag is, bij onze inlichtingendiensten, of in Hilversum: mondiale geopolitieke ontwikkelingen worden voor het overgrote deel besproken en geanalyseerd door mensen met generalistische kennis, gericht op het Westen. Deze kennis is uiteraard van waarde, en lange tijd was de beperkte reikwijdte van ons politieke blikveld misschien geen groot probleem. In het voorbije tijdperk, waarin we westerse dominantie als een soort natuurwet beschouwden, konden we het ons blijkbaar veroorloven onze diplomaten, politici en journalisten niet uit te rusten met een bredere visie op de wereld.

Toch durven we te stellen dat deze situatie niet meer houdbaar is, en dat er geen werkelijk geopolitiek debat kan plaatsvinden als we regiokennis, van regio's die niet in Europa of Noord-Amerika liggen, blijven afdoen als een niche-interesse. Maar deze constatering brengt ons bij een volgend probleem. Want we merken wel degelijk dat er veel oprechte zorg is over onze geopolitieke positie, en ook groeiende bereidheid daar iets aan te doen. Het is echter zo dat veel goede bedoelingen stranden vanwege ingesleten patronen, en een gebrek aan institutioneel kader. En deze structurele tekortkomingen vormen een steeds grotere bedreiging voor onze democratie.

Onze geopolitieke ongeletterdheid wordt gekenmerkt door het feit dat veel basiskennis over de wereld buiten Europa en Amerika afwezig is, bij politici maar ook bij het algemene publiek. Lange tijd konden we hier als maatschappij misschien mee weggomen, en als we het huidige debat in Nederland bezien, lijkt het dat we het ook wel best vinden zo. Maar omdat er wel steeds meer fundamentele keuzes gemaakt moeten worden over *mondiale* geopolitiek, dreigt er een democratisch tekort te ontstaan. Dit probleem wordt versterkt doordat bijvoorbeeld Tweede Kamerleden die over ‘buitenland’ gaan zich, door de aard van de Nederlandse politiek, vaak maar erg kort bezighouden met deze portefeuille, wat betekent dat er maar weinig gelegenheid is om deze kennis op te bouwen. Maar wat vooral funest is voor de democratische besluitvorming: de motivatie ontbreekt om een breder publiek te betrekken, en ‘mee te nemen’ bij de grote geopolitieke vraagstukken die spelen op de lange termijn. Uit ervaring weten we dan ook dat gesprekken met politici zelden dieper gaan dan een gemiddeld college voor onze bachelorstudenten. Natuurlijk kunnen politici zich wel degelijk laten adviseren door kundige ambtenaren, academici of denktankers. Maar de geopolitieke uitdagingen, zoals de opkomst van China, zijn allereerst politieke vraagstukken, die vragen om grondig doordachte positionering waarvoor meer is vereist dan kennis uit tweede hand. Omdat we deze kennis in Nederland en Europa nooit op waarde hebben geschat, of goed hebben geïntegreerd in onze instituties, is het wellicht begrijpelijk dat deze kennis structureel ontbreekt. Toch blijft het schrikbarend dat er bijvoorbeeld onder de 720 Europarlementariërs in het Europees Parlement, voor zover we hebben kunnen

nagaan, zich niet één bevindt die de Chinese taal machtig is. Of dat er op het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken welgeteld één ambtenaar verantwoordelijk is voor de politieke relaties met Japan, Zuid-Korea... én Mongolië. Dit lijkt ons geen teken van een continent, of land, dat zich werkelijk bewust is van hoe snel de mondiale machtsverhoudingen aan het verschuiven zijn.

Onze geopolitieke winterslaap

Nederland bevindt zich in een complexe internationale situatie waarin de zekerheden van weleer zoals vrede in Europa en de hechte band met de Verenigde Staten geen zekerheden meer zijn. En het kan erger worden. Feitelijk is er al sprake van oorlog in Europa sinds Rusland Oekraïne binnenviel. De opkomst van een nieuwe generatie van autocratische en op expansie beluste staten, waarvan Rusland slechts het zichtbaarste voorbeeld is, is een directe ontkenning van de waarden die een land als Nederland en een internationale gemeenschap als de EU, in ieder geval in woorden, voorstaat.

De Russische invasies van Oekraïne in 2014 en 2022 hadden ons wakker moeten schudden. De toetreding van Noord-Koreaanse manschappen tot de oorlog aan het front aan Russische kant had dat helemaal moeten doen. Dat een postkoloniale staat zoals Noord-Korea, een opgedeelde staat bovendien én een internationale paria, op Europese bodem een oorlog helpt uit te vechten is een overduidelijk teken dat de geopolitieke balans in de wereld fundamenteel anders is komen te liggen, evenals het feit dat China Rusland duidelijk

steunt – en dat brengt directe gevolgen voor Nederland en Europa met zich mee. Maar het uitbreken van deze oorlog heeft ons nog niet uit onze geopolitieke winterslaap weten te wekken. Er bestaan verschillende meningen over of we ons op dit moment al in een Derde Wereldoorlog bevinden of dat deze aanstaande is, maar het besef dat Nederland (en ditzelfde geldt voor de EU) nu enige fundamentele beslissingen dient te maken moet nu toch echt indalen.

Een van de redenen van de Nederlandse geopolitieke verlamming is ons klaarblijkelijke collectieve onvermogen om soms feitelijke geopolitieke werkelijkheden nuchter onder ogen te zien. Waan en werkelijkheid, feit en fantasie worden niet door alle commentatoren naar behoren van elkaar gescheiden. Terwijl we nu in Europa worden geconfronteerd met een rap ontrafelende, of zelfs al ontrafelde, geopolitieke wereldorde en met autoritaire druk vanuit verschillende kanten, zou een duidelijke respons moeten volgen. Toch blijven we ons, ondanks voorzichtige exploraties andere kanten uit, met de moed der wanhoop op de vs richten, daarin voorgedaan door de meester van de vernauwde geopolitieke blik op de Verenigde Staten, Mark Rutte, secretaris-generaal van de NAVO. Het mogelijke ineenstorten van een tot voor kort zeer hechte politieke, economische, militaire, technologische en culturele bondgenoot zou traumatisch zijn en het zou decennia duren om daar als land rekenschap van te geven.

Maar dit is niet de eerste keer dat zoiets gebeurt. Zuid-Korea, Taiwan en Japan hebben zo'n 'verandering van tijdperk' al eens eerder meegemaakt. Nederland en de EU zijn niet de enige plekken op de wereld waar de toenemende autoritaire druk het niveau van een existentiële crisis heeft aangenomen.

Op andere plekken is echter wel, in tegenstelling tot hier, het besef al enige tijd geleden ontstaan dat je je daartegen dient te wapenen, letterlijk en figuurlijk. Juist nu zouden Nederland en de EU urgent kennis moeten nemen en gebruik moeten maken van de ervaringen en knowhow van de Oost-Aziatische democratische middenmachten, die tegelijkertijd democratie, burgerlijke vrijheden en economische bloei hebben weten te waarborgen.

Het belang van regiokennis

Hoe weten we dit? En wat kunnen we hiermee doen? Het antwoord op deze vragen is in principe hetzelfde. We weten dit dankzij wetenschapsgebieden die zich al heel lang toegelegd hebben op het kennen van andere landen, cultuurgebieden, regio's, staten, gemeenschappen (inclusief hun talen). Dat houdt in dat iemand die ter zake kundig iets over een bepaalde samenleving of regio wil zeggen, verondersteld mag worden de regio te kennen, de taal of talen ervan machtig te zijn, bekend te zijn met de geschiedenis, de hedendaagse samenleving, de buitenlandse politiek, economie et cetera.

Kennis van de verschillende manieren om te kijken, de belangrijke feiten, de grote debatten, wat men er denkt, doet, leest en schrijft, de persistente problemen; dat alles moet bekend zijn bij eenieder die zegt een regio te kennen om deze voor anderen te duiden.

Maar de trans-Atlantische reflex is niet alleen van geopolitieke aard, deze is ook diep in ons DNA doorgedrongen door onze langdurige en enthousiaste consumptie van Ameri-